

UN POLEMIC PROCES PER INFANTICIDI A LA CORT DEL VEGUER DE LLEIDA.

Manuel CAMPS i SURROCA

Manuel CAMPS i CLEMENTE

El 29 d'agost de 1619 va ser trobat mort en una bassa del riu Segre, davant la casa on habitaven el notari Elies i l'adroguer Rafael Carbonell, un infant recent nat amb un voraviu de llençol lligat al coll, amb el qual semblava havia estat estrangulat.

El forner Pere Vinyes, que en el moment de succeir el fet era en una porta falsa que donava al riu, del casal del Senyor de Favara, va veure com des del terrat de casa de l'adroguer Carbonell una dona a la qual no va conèixer, llançava un embolcall al riu, que després d'afonar-se uns moments, tornà a surar. Cregué es tractava d'un gos llançat des del terrat, però més tard s'assabentà de que en el referit farcell "hi havia un minyó mort frescament nat, lo qual tenia lligat al coll una voraviva de lançol o de altra cosa semblant, ab lo qual denotava quel havien offegat".

Visura del cadàver.

Després de ser rentat el cadàver en el mateix lloc on fou trobat, va ser traslladat a casa del paer Hierònim Canet, regent la vegueria per absència del veguer Joan Baptista Montgay i allí, en la seva presència i la del paer en cap Joan Baptista Riquer i paers Pere Bernat i Thomàs Ruffes, va ser visurat el cadàver de l'infant segons la forma o ús acostumat. Per comprovar si era veritablement mort, primer el van "sorollar" moltes vegades i en veure que no plorava, semblà a tots los allí presents que li faltaven "los sperits vitals i per consegüent era mort".

Visura feta per les madrines a la dona sospitosa d'haver comès l'infanticidi

Els paers acordaren que les madrines na Isabel Dolceta i Matiana Gallarda anessin a totes les cases pròximes al lloc on havia aparegut l'infant mort per a visurar les dones que les habitaven i veure així si n'hi havia alguna que hagués parit recentment.

Va ser a casa de l'adroguer Carbonell on, en examinar la seva filla Lluïsa Magina, observaren que li sortia llet de les mamelles i tenia "les parts naturals baixes molt amples i fresques", motius pels quals judicaren que, segons la seva experiència, la referida Magina havia parit dos o tres dies abans.

Considerant la declaració de les madrines, el lloctinent de cort manà empresonar la filla de l'adroguer Carbonell.

Interrogatori de la imputada. Proves de culpabilitat.

Traslladada a la sala nova de la Casa de la Paeria, la rea manifestà que s'anomenava Lluïsa Magí, que era la muller de Hierònim Magí, i tenia vint anys d'edat. Per ser menor d'edat i com era preceptiu, la cort li assignà lletrat defensor.

En ser interrogada, manifestà que vivia en casa dels seus pares on havia de dormir en una cambra compartint el llit amb la minyona, aleshores malalta de pigota. Negà que l'infant fos fill seu i que la sang que havia embrutat els llançols del llit fos d'ella.

Vàries persones del veïnat havien coincidit en testimoniar haver vist la rea, abans de la data del suposat part, amb el ventre molt gros, "amb totes les aparences d'estar prenyada".

Tenint en compte l'evidència de les proves incriminatòries i la reiterada negativa de la inculpada a acceptar l'autoria del delictes, el tribunal decidí sotmetre el dubte a "judici de Déu".

Posat el cadàver del nen davant de la rea, se li manà li toqués el genoll i després la mà. Tot seguit de fer-ho, al cadàver del nadó li sorgiren unes bombolles de sang per la boca, "com si bollie". Repetida l'operació, la reacció del mort va ser la mateixa.

Un testimoni present feu esment de la seva estranyesa en veure que solament tocant-li el genoll amb el dit, "sens mourel en poch ni en molt, hagués brollit, en continent i gorgotejant, sang de la boca del minyó mort".

El resultat d'aquesta prova afermava la culpabilitat de la dona.

Segona visura de la imputada a càrrec d'un metge i un cirurgià.

La cort, aleshores, requerí al doctor en medicina Francesc Nogués i al cirurgià Pere Oliver, per visurar la imputada i informar sobre el seu estat. En el seu informe aclariren "Que havien visurat molt bé i molt ben regoneguda dita

Lluïsa Magí, així les mamelles com les parts baixes".

Afirmaren que la llet que sortia en exprèmer les mamelles era "no del tot blanca i no del tot feta", senyal del poc temps que feia que havia parit i que la gran quantitat de sang que se li veia a les cuixes i fins a mig ventre, no podia ser de la regla ordinària sinó que ho era per haver parit.

Presa nova declaració a Lluïsa Magina, insistí en que ella mai no havia parit: "Senyors no es veritat, bem podeu penjar que no.n diré més".

Defensa de la imputada.

Feta l'enquesta i exposades les declaracions dels testimonis de l'acusació, l'advocat encarregat de la defensa les va rebatre amb les següents "defensions":

Sobre "si lo cadàver de la criatura sie estat suffocat o ab violència mort", adduí que no consta que en ell hi hagués "lesió, colp, nafra ho altre senyal de sofocació ho mort violent". Podia tractar-se d'un prematur, avortament o part de criatura morta.

No era vàlida la declaració de qui va dir que havia vist com la rea llançava la criatura al riu, per ser el testimoni que l'havia fet home de vil condició (jugador) i a més "singular" és a dir, solament ho havia declarat ell.

Sobre la declaració que feren les madrines després de fer-li la visura, en el sentit d'haver-li vist llet a les mamelles, els mugrons "tenats" i la natura ampla, digué que no eren concloents de que hagués parit de pocs dies ni mai, ja que dones no prenyades ni parides podien tenir llet en les mamelles i durant la regla es podien tenir també els mugrons tenats. El tenir les parts baixes naturals, amples i fresques, podia ser accidental.

Per arribar a aquestes conclusions, l'advocat es basà en les declaracions del metge Francesc Maçot i del cirurgià Joan Monbiella. Aquest últim, per exemple afirmà que: "es molt contingent que una dona sens haver parit ni estar prenyada, tingue llet en les mamelles y assó sé jo testis per rahó de haver trobat en Regles de Medecina y Sirurgia, com també per haver-ho vist per experiència en algunes dones y també he vist jo testis, en alguna ocasió, minyons que mamaven, tenir llet a les mamelles. Lo tenir una dona los mogorons tenats no es evident senyal que haje parit de fresch, per ço que moltes vegades sens estar prenyada una dona ni haver parit, pot acodir-li als mogorons, a la cara y altres parts, humor malencòlich que mesclat ab la sanch fa lo color tenat".

Sobre l'haver parit dos o tres dies abans, no pot ser cert perquè en un temps tant calorós com el d'agost, el cadàver de la criatura "fore ja estada corrompuda i hagués pudit".

Referent a les declaracions del metge Francesc Nogués i el cirurgià Pere Oliver fetes el dia trenta, sobre la sang que han vist en les parts baixes, tempoc són concloents perquè en la visura de les madrines feta el dia vint-i-nou, no la citen, és prova de què la sang li havia sobrevingut després, estant ja en la presó.

Tampoc era de consideració l'haver trobat el llençol brut de sang, "perquè en casa quey ha dones jovers, es molt contingent i ordinari haver hi llansols sangosos". A més, tampoc era tanta la quantitat com per poder judicar procedís d'un part.

És interessant l'opinió del defensor sobre el resultat acusatori del "judici de Deu", cercat en el cadàver del nadó com a prova concloent:

"Sobre lo judici ques pretés del eixir sanch de la boca de la criatura, segons opinió comuna dels doctors observada en tots los tribunals supremos, és judici falloer, mentirós i axí se resolen que axí com pot esser miracle de Deu pot esser artiffici del dimoni".

I finalment, que el tenir el ventre gros fos degut a un embaraç, podia ser també degut a que les denunciants l'haguessin vist de lluny i amb molta roba. A més dita Lluïsa era dona molt menjadora de fruita i bebedora d'aigua, factors aquests que ho propiciaven.

La sentència dictada pel tribunal va ser absolutòria. El 12 de setembre LLuïsa Magina sortí lliure de la presó.

Tot i l'evidència de les proves demostratives de que l'acusada havia comès l'infanticidi, la seva condició social, filla d'un adroguer ben considerat a la ciutat, la seva "bona fama" corroborada per molts testimonis, la bona i acurada defensa, recolzada per les declaracions al seu favor fetes pels Dr. en Medicina Francesc Maçot i el cirurgià Joan Monbiella, influïren decisivament en la benevolència del tribunal i el resultat del procés.

APENDIX DOCUMENTAL

Contra Luisa Magí.

Die vigesima nona mensis augusti anno a Nativitate / Domini MDCXVIII llerde.

Pervençh a notitia dels molt Magnífichs Senyors / M. Hierònim Canet, en d.d. paher en ordre

segon de la present ciutat i en dit nom per absentia / del regent la vegueria, lochtinent de cort i / veguer de dita ciutat, mósser Pere Bernat i Tho/màs Ruffes pahers lo any present de dita ciutat, / com algunes filles d eperditio poch tements a Deu / i ala justicia temporal, no haurien dubtat / offegar una criatura després de haverla pari/da i aquella offegada abun vora viu de lan/sol o cordell, lansada en lo riu de Segre i com / semblants delictes merisquen esser castigats, se fa / la present preventió.

Dicta die llerde.

Y en continent dits Senyors provehiren que / na Isabel Dolseta, viuda deixada de Nofre Dolset, quòndam, / d.alfés y Maciana Gallarda, viuda deixa/da de mestre Jaume Gallart, pagès de Leyda, / madrines de la present ciutat, anasen y se / conferissen en sa companyia per les cases cir/cumvehines del puesto ahont se havie / trobat dit minyó mort, pera effecte / de visurar y regonéixer les dones de / dites cases, si ni havie alguna que hagués / frescament parit o que tin/gués algun rastre o senyal de haver / parit, com de dits Senyors se con//feriren per dites cases del vehinat y en/tre altres regonegueren casa a/hont habitave Rafel Carbonell, dro/guer de Leyda, muller, filles y família / y manaren juntament a dites madrines / visurasen a Luisa Magina, muller de Hierò/nim Magí, absent de la present ciutat y filla de dit Carbonell, la qual / per elles visurada, en virtut del jurament / que han prestat en mà y poder de dit / Senyor lochtinent de Cort y Veguer, feren / la relatió següent, ço és, que elles / lo dias present, per orde de dits Senyors, han / visurada y regoneguda molt bé a ala dita Luisa / Magí y per quant troben que la dita / Luisa té let en les mamelles y altres / senyals en les parts baixes, tenen per / cert y judiquen que a poch que ha parit la dita / Luisa Magí y així, dits Senyors, vista la / relatió de dites madrines, provehiren fos / capturada y portada a la present casa y po/sada en aquella, manaren / a dites madrines la tornasen a visurar / molt de propòsit y fessen relatió del que / veurien y trobarien en dita Luisa Magí. Y / així, les dites Dolseta y Gallarda, madrines / sobredites, mitjansant dit jurament, / digueren y referiren com an tomat a / visurar dita Luisa Magí, mirant-li / molt bé les mamelles y les parts baixes / mamelles molt ben vistes // y regonegudes, diuen que per quant la / dita Luisa Magí té let en les mamelles / y aquella no és encara cuyta y té los mo/grons tenats y altres senyals judiquen que / haurà dos o tres dies poch més o manco, / que ha parit y també ho collegeixen per / haver-li vist y visurat les parts natu/ral's baixes y per tenir-les molt amples / y fresques, judiquen també conforme / la experiència que tenen de estes coses, / que dita Magina ha parit dos o tres dies / ha, poch més o manco y aquesta / relatió fan juxta Déu y ses con/siènties.

Jo, Jaume Ribera, firmo la present depossitió / y ralsió feta per les dites Dolseta / y Gallarda, que diu no saber de scriure./

Dicta die

Extreta de les presons reals y comunes de la present / ciutat, Luisa Magina, per manament de / dits Senyors y posada en la Sala nova / inferior de la Casa de la pateria per obs / de exigir-li lur depossitió, qui jura / en fet de altri y en fet propi sens / jurament./

Et interrogada que digue com se diu, quants / anys té, si és casada y de hont és natural. // Et dixit, Senyors, jo me anomene Luisa, muller / de Hierònim Magí, de la present ciutat, tinch vint / anys,

poch més o manco y so natural de la / present ciutat. Y encontinent, vista sa menor / edat, li fou assignat en curador a mestre Joan / Gays, preseny, lo qual accepta y jura / de haver-se bé y lealment en lo exercisi de / tudor y procurador.

E interrogada en presència de son curador que digue / qui la ha presa y si presum perquè està / presa.

Et dixit, Senyors, a mí me ha pres lo Senyor / paher canet y no sé perquè.

Interrogada que digui ahont / feye ella, rea deposant, sa habitació.

Et dixit, Sentors, jo habito desta part de quatre / anys en casa de mon pare, lo qual té logada / de mº Josep Elies, notari de la present ciutat, la qual / està vora lo riu de Segre, en lo carrer / qui va de la plaça de Sant Joan a la plaça de la / Sal, ahont vuy dia present me ha pres dit Senyors paher.

Interrogada que digue si en dita casa hi ha perche / y tarrat que done devés lo riu.

Et dixit, Senyors, en dita casa hi ha / tarrat y perxe que done devés lo riu.

Interrogada que digue en quina cambra de / dita casa dormie, ella rea deposant y en / companyia de qui.

Et dixit, Senyors, jo dormia en una / cambra que y ha en la / primera sala en companyia de dues // minyones, la una de les quals té pigota./

Interrogada si coneixerà lo lansom ab lo qual / ella, rea deposant, dormie.

Et dixit, Senyors, jol conixeré sil me amostren. / I en continent li fonch amostrat un lansom de stopa sangós per moltes parts / que fou trobat en un lit de casa / de dit son pare, ahont dormie una minyo/na en pigota, al temps que a ella, rea, la cap/turaren i vist aquell, diigué esser lo mateix / lansom ahont ella, rea deposant dormie.

Interrogada digue, la sanch de dit lansom de qui és i / com stà brut dit lansom en tantes parts de / sanch.

Et dixit, Senyors, nou se.

Interrogada que com pot dir que nou sab si la Cort / stà informada que ella, rea deposant, de / dos o tres dies a esta part a parit un minyó i a / mort i vuy dia present lo ha / lansom per lo terrat de sa casa al riu de / Segre.

Et dixit, Senyors, no he fet tal.

Interrogada que com pot dir que no ha fet tal / si se li trobe en les mamelles de ella rea deposant, / let i en les parts naturals senyals evidents / per los quals se colligeix que ha poch que ha / parit, que haurà dos o tres dies.

Et dixit, Senyors, noy ha tal.

Interrogada que vulle dir la veritat del que passe. /

Et dixit que ja la ha dita.

I en continent provehiren dits Senyors que / li fos amostrat lo minyó que lo dia present / se és trobat en la vora de Segre, deval de casa / de ella, rea deposant. hont on son pare i ella / habiten / i posat aquell devant sa // presència, en continent isqueren al dit minyó mort, unes bambolles de sanch per la boca / i manan-li lo tocàs ella, rea deposant, / en ses mans, tornà altra vegada a / eixir-li bambolles de sanch per la boca / del dit minyó, com si bollie, conforme / ho diran los testimonis que presents se trobaren / i havei fou interrogada si ha vist al dit / minyó mort i al temps quel veu si li hisque/ren dites bambolles de sanch per laboca, / fent la sanch moviment en sa presència / i quant lo tocà. /

Et dixit, Senyors, be he vist lo dit minyó / ab les bambolles de la sanch en la boca al / temps que V.Ms. mel han mostrat i quant / jo, rea deposant, lo he tocat.

Interrogada que bulle dir per so la veritat del / que pase.

Et dixit, Senyors, noy se res.//

Die XXX augusti .MDCXVIII. Ilerde. Los / dits Senyors lochtinent de Cort y Veguer y pahers / de la present ciutat, de consell de son ordinari / assessor, pera sanear son ànimo y en descàrrech de la / justícia y perquè aparegue si faran altra vegada moviment les / sanchs en lo cadàver del minyó mort, que lo dia de / ahir fou trobat en lo riu de Segre i se/gons en lo dia de ahir lin fou posat en presència / y tocat per dita Luisa Magí, provehiren que lo dit / cadàver fos altra vegada amostrat a la dita Luisa / magí pera effecte quel ves y tocàs y així / se conferiren dits Senyors juntament / ab dit Senyor Assessor y de mi, notari, en lo loch / hont estave dit cadàver, nomenat Lo Secà, hont fa la ciutat los menuts y posat aquell en presència / de dita Luisa Magí y tocat per ella sols ab un dit / de sa mà en lo genol del dit cadàver, sens mourer / aquell en poch ni en molt, encontinent que.l tocà / li hisqué y brollà sanch per la boca de la / pròpia manera que feu lo dia de ahir quant se / feu semblant visura y experiència, conforme / també constarà de les xdepositions dels testimonis / si trobaraen presents quant se feren totes visures / y experiènties.

Dicta die Ilerde.

Extreta segona vegada Luisa Magí de les presons reals i comunes de la present ciutat per manament de dits senyors i posada / en la sala nova inferior de la casa de la Paheria de dita ciutat / per obs de exigir-li llur depositió, qui jura en fet / altri i en fet propi sens jurament de dir la veritat.

Et interrogata in presentia sui curatoris que digue si ha parit ninguna vegada.

Et dixit Senyors, mai he parit.

Interrogada que com pot dir que mai ha parit si per la relació / de dues madrines i de un doctor en medicina i un ci/rurgià conste que a poch temps que ha parit.

Et dixit, Senyors jau tinch dit que may he parit.

Interrogada que vulle dir la veritat per ço que ocularment se veu / que està tota xorrant sanch, que es la porgatió que / fa la dona després de haver parit i és cert i averiguat / i nos pot negar.

Et dixit, no és veritat.

Interrogat que feu de la criatura que poch dies / ha, ha parit.

Et dixit, no és veritat, bem poden penjar / que non diré mes.

Interrogada que com pot dir que no sie veritat per so / que la Cort està informada que ella, rea deposant / ha parit estos dies atrás un minyó i aquell ha / offegat i strangulat ab una corda i per lo terrat / de la casa de son pare ahont ella, rea, habitave i / lo ha lansat devés lo riu de Segre.

Et dixit que mostrin testimonis com ella ho / ha fet.

Interrogada que pro testimoni és lo haver vist ella, / rea deposant, lo moviment que feu la sanch / del minyó trobat en lo riu de Segre estos dies / atrás, posat en sa presentia per dues /vegades bolint e gargotant la sanch per // la boca de dit minyó mort, per / rahó de estar ella, rea deposant, davant del / cadàver lo que és evident indicia i clar testi/moni en via de dret de que ella rea deposant / és estada la que ha morta son fill i així que vulle / dir la veritat.

Et dixit, Senyors, no és veritat.

Dicta die.

Dits Senyors, de Consell de son ordinari assessor pro/vehiren que dita Luisa Magí fos visurada per un / doctor en medecina i sirurgià de la present ciutat / per a que vejen si en dita Luisa Magí // trobaran alguns senyals per los quals se / pugue collegir que haje parit poch dies / ha. Com de fet nomenaren pera dit efecte al / Doctor en medecina Francisco Nogués i M / Pere Oliver, sirurgià de la present ciutat, los / quals feta que fonch per ells dita visura de dita / Luisa Magí, mitjansant jurament per / ells prestat en mà y poder de dit Senyor lochtinent / de Cort y veguer, feren la relació següent, ço és, que ells en virtut del dit jurament han visurat / y molt ben regoneguda dita Luisa Magí, així / les mamelles com les parts baixes y vista aquella, / diuen i refereixen en virtut del dit jurament / que dita Luisa Magí ha poch que ha parit, / per ço que té les mamelles molt grosses y molt inhu/mides y per poch ques apreten haix let de aquelles, / no del tot blanca, que és senyal del poch temps / que ha parit per ço que dita let no és encara cuyta / ni del tot feta y també per que en les parts na/turals han vist gran còpia de sanch y per ser / fresques y en fins a mig ventre y totes les / cuixes hi ha grandísima còpia de sanch y / la camissa gran abundància, de tal manera que

/ no porie ésser, dita sanch, de la regla ordinària que / acostumen tenir les dones ni de flux de sanch, sinó de haver / parit, com ja tenen dit per rahó / dels sobredits senyals y ésta és la relatió que / fan en veritat del jurament que tenen prestat. //

Dicta die Ilerde. /

Visura del cadàver del minyó mort. /

Constituhits personalment los molt Magnífichs / Senyors Hierònim Canet, en D. D. paher, / en orde segon de la present ciutat y en dit nom / Regent la vegueria per absèntia del / molt Magnífic. Senyor Joan Batiste Mongay, / Donzell, Regent dita vegueria y del SENyor / Joan Batiste Riquer, paher en cap de dita / ciutat, m Pere Bernat y Thomàs Ruffes, / pahers lo any present de dita ciutat, en presència dels / magnífichs Montserrat Castelló en D. D. assessor / ordinari de dit Regent la vegueria, en la sala / dita del salubert eo de la capella de la present casa / pera effecte de visurar lo cadàver del minyó, / lo qual trobaren mort a la vora del Riu de / Segre lo dia de ahir, ahont estave / dit minyó mort, lo qual fonch sorollat y mo/gut una y moltes vegades y nunca plorà ni / feu senyal de moures ans bé aparegué / a tots los que allí eren presents, que li / faltaven los sperits vitals y per conse/guent ésser mort de quibus.

Die sexta septembris M DC XIX / Ilerde

Lo Doctor Francisco Maçot, Doctor en / Medecina de edat de trenta anys poch / més o manco, testis conegut per mi notari, qui / jura.

Et interrogatus ipsem testis super octavo arti/culo ex articulis pro parte dicte Magi / obiatis.

Et dixit, que lo jo testis se és / que conforme regles de medecina / pot tenir una dona sens estar prenyada ni haver / parit, let en les mamelles i no / sols les dones, però encara un // home se és vist conforme scriuen / los doctors, pot tenir també let en / les mamelles.

Super nono.

Et dixit, lo que jo testis se es que lo tenir / una dona los mogrons tenats, sola/ment no és concloent senyal pera in/ferir de aquí que una dona haje de / necessari haver parit de fresch i assó / se jo testis, per ço que no trobo que en / regles de medecina sie acxó sols / evident senyal de haver parit.

Super decimo.

Et dixit, lo que jo testis se és que / se jo testis, quey pot haver dones i les / hi ha que tenen les parts baixes més / amples que altres i que les tenen / de ordinari omides per rahó dels excre/ments que expelleixen per allí i assó / sab per ser doctor en medecina i per / les rahons sobredites.

Super vigesimo secundo.

Et dixit, lo que jo testis se és que es veri/tat lo contengut en dit article, per ço que / ab la experiència se veu que una dona // posa/da ab sa roba apareixerà tenir major / ventre que altra i també pot esser / al contrari conforme lo modo de asentar/seli la roba.

Super vigesimo tercio ex dictis.

Et dixit que és / molt contingent en temps de stiu / per ocasió dels desordens del beurer / i de la fruyta, tenir lo ventre més /
gròs que en altre temps / conforme se veu per experientia.//

Dicta die Ilerde. /

M^o Joan Monbiella, sirurgià de la present / ciutat, de edat de cinquanta anys / poch més o manco, testis conegut per mi, / notari, produït per part de Luisa Magí, / lo qual jura.

Et interrogatus ipse testis super octavo arti/culo ex dictis per omninis. /

Et dixit, lo que jo testis se és que / és molt contingent que una dona sens haver / parit ni estar prenyada tingue let en les / mamelles y assò se jo testis tant / per rahó de haver-ho trobat en Regles de / Medecina y Sirurgia, com també per / haver-ho vist per experientia en al/gunes dones y també he vist jo testis, en / alguna ocasió minyons que mamaven, / tenir let a les mamelles.

Super nono. /

Et dixit, lo que jo testis se és que lo tenir / una dona los mogrons tenats no és evi/dent senyal que haje parit de fresch, per / ço que moltes vegades sens estar prenyada / una dona ni haver parit, pot acodir-li / als mogrons, a la cara y altres parts, umor / melancòlich que mesclat ab la sanch fa lo / color tenat. //

Super decimo articulo ex dictis.

Et dixit, lo que jo testis se és que hi ha / dones que tenen les parts baixes naturals / més amples que altres y també que les / tenen més humides que altres y assò se / jo testis per la experientia quen tinch com / sirurgia y haver vist en algunes occasions / que per tenir algunes dones les parts / baixes molt amples / y relaxades per causa de la umi/tat, los cau la mare.

Super vigesimo secundo. /

Et dixit, lo que jo testis se és que ab la experientia / se veu que una dona amostre / tenir major ventre ab la roba que / altra per ser de sa naturalesa ventrudes. /

Super vigesimo tertio. /

Et dixit, lo que jo testis se és que és molt / contingent tenir així les dones com los homes / en temps de stiu, per rahó del molt beurer y de / la fruyta, tenir lo ventre més gros que / en altre temps. //

Dictis die et anno llerde.

Metre Salvador Vela, sabater, de Leyda / de edat de quoranta sis anys poch més o manco, testis produït per part de / dita Luisa Magí. //

Super vigesimo octavo articulo ex / dictis. /

Et dixit, lo que jo testis es es que es / veritat lo contengut en dit article / per ço que me recordo molt bé / jo testis, quant casaren dita Luisa / carbonell ab dit Magí, la qual la / he vista viure lo temps he tengut noti/cia de ella, honradament sens / haver entès may cosa fea de aquella. //

Super trigesimo articulo ex / dictis. /

Et dixit, lo que jo testis se és que / dit Hierònim Magí ha algun / temps que falte de la present ciutat / y que en dit temps he vist com / dita Luisa Magí estave en casa / de sos pares com a dona honra/da y per tal tenguda y reputada / y assò se jo testis per estar vehí / com tinch dit de dita casa. /

Super trigesimo primo articulo ex / dictis. /

Qui testis dixit que ha vist jo / testis en una ocasió que dita / Luisa Magí se confesave en la / Iglesia de Sant Joan de la present ciutat / y rebie lo Sm. Sacrament. //

Elisabet Portera, muller de Porter, / carrater de bous..

Et dixit, lo que jo testis se aserca del con/tengut en dit article és que en algunes / occasions après de haver parit, a la quem venie / la regla ordinària que les dones solen tenir / cada mes, sem feyen les mamelles grosses / y no se altra cosa en lo contengut / en dit article. //

Super nono articulo ex dictis. /

Et dixit, lo que jo se és que en / algunes occasions he tengut jo testis / los mogrons de les mamelles tenats / y no estave prenyada.

Super decimo articulo ex dictis. /

Et dixit, lo que jo testis se es que / en algunes occasions, tenint jo testis la / regla y purgatió ordinària me apar te/nia les parts naturals baixes més / amples que en altre temps, per ocasió / del moviment de les sanchs, de tal manera / que non gosava mourer de un loch / per que nom caigués la sanch.

Super vigesimo secundo./

Et dixit, que lo que jo testis se és que / molts dies de festa, vestint-me y posant-/me molta roba, los quem veyen los / apareixie que stava prenyada y nou/ stava. sinó quem apareixie ab lo bulto / de la roba que portava.

Super vigesimo tertio articulo ex / distis. /

Et dixit, que és ordinari en temps de / stiu beurer molta aigua i menjar / molta fruyta y per dit respecte tenir // lo ventre més gros en lo stiu que en / altre temps. /

Super visgesimo quarto articulo. /

Et dixit, per occasio de anarli a rentar / les scudelles y aportar-li aigua y se per / respecte que dita Luisa Magí es aiguadera / per ço que ella me deye quant li portava / aigua que prengué de la més clara perque / ella era ayguadera y se també que dita / Luisa Magí es molt gran menjadora de / fruyta perque en algunes occasions me / donave diners pera que li compràs. //

Die .X. septembris M DC XVIII Ilerde.

Hont Nós, Joan Batiste de Mongay, Cort i Veguer / de Leyda, de Pallàs i de la terra del Marquesat, per la S.C. i / real Magestad del Rei Nostre Senyor. Vista la enquesta cri/minal vers i contra Luisa Magí, muller de Hierònym / Magí, de la present ciutat, rea presa i detenguda en los carsers / reals i comuns de la dita ciutat, feta i fulminada i la / publicació de aquella i les deffenses a ella donades, vist / finalment tot lo de veurer i tot lo de attendrer, attés / i agut lo vot i parer de deu promens o pus, los quals, nos / i los molt Magnífichs Senyors Joan Batiste Riquer, M. / Hierònym Canet i Thomàs Ruffes, pahers lo any present de dita ciutat, havem manat ajustar en la / sala nova inferior de la casa de la Paheria de dita / ciutat, tenint Nostre Senyor Deu davant nostres ulls, pro/nuntiam, sententiam i declaram i a la dita Luisa / Magí absolem del que en la dita enquesta contra / de aquella fulminada és estada impetida, manant / al nostre scarceller, aquella extrague dels presons / hont està.

Die duodecima mensis septembris anno a Nativitate / Domini M DC XVIII Ilerde.

Fonc treta a la present Cort, Luisa Magí muller de / Hierònim Magí per manament de dits Regent la ve/gueria Joan Batiste Riquer i Thomàs Ruffes pahers lo / any present de dita ciutat per a effecte de publicar / la damunt dita sententia, la qual li fou legida / de mot a mot.

NOTES.

Arxiu Municipal Lleida, reg. 836, Crims, fs. 422-53